

หลักการและแนวทางปฏิบัติตาม  
กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง  
กฎหมายความรับผิดทางละเมิดของ  
เจ้าหน้าที่ และกฎหมายข้อมูลข่าวสาร  
ของราชการ

อนุพันธ์ พานิช

# กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- พ.ร.บ. วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

พ.ศ. ๒๕๓๕

- พ.ร.บ. ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่

พ.ศ. ๒๕๓๕

- พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

# ▶ พ.ร.บ. วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๖

# สาระสำคัญของกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการ ทางปกครอง

- ▶ การกำหนดตัวบุคคลในกระบวนการพิจารณาทางปกครอง  
คู่กรณี
- ▶ การดำเนินกระบวนการพิจารณาทางปกครอง เจ้าหน้าที่
- ▶ การออกคำสั่งทางปกครอง รูปแบบและผลของคำสั่งทางปกครอง
- ▶ การทบทวนคำสั่งทางปกครอง
  - การเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง
  - การอุทธรณ์
  - การขอให้พิจารณาใหม่
- ▶ การบังคับทางปกครอง

## มาตรา ๓

- ▶ วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองตามกฎหมายต่าง ๆ ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่กรณีที่กฎหมายใดกำหนดวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองเรื่องใดไว้โดยเฉพาะและมีหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมหรือมีมาตรฐานในการปฏิบัติราชการ ไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้
- ▶ ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับกับขั้นตอนและระยะเวลาอุทธรณ์โต้แย้งที่กำหนดในกฎหมาย

# การพิจารณาทางปกครอง

- ▶ หมายความว่า การเตรียมการและ  
การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ เพื่อจัดให้มี  
คำสั่งทางปกครอง

# เจ้าหน้าที่

- ▶ บุคคล คณะบุคคล หรือนิติบุคคล ซึ่งใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครองของรัฐ ในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งขึ้นในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการอื่นของรัฐหรือไม่ก็ตาม

# หน้าที่ของเจ้าหน้าที่

- ▶ ในการจัดทำคำสั่งทางปกครอง จะต้องกระทำโดยเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในเรื่องนั้น ๆ (มาตรา ๑๒)
- ▶ เจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่พิจารณาคำสั่งทางปกครองจะต้องมีความเป็นกลาง ไม่มีส่วนได้เสียในเรื่องที่ตนพิจารณา (มาตรา ๑๓-๑๖)
- ▶ กระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครอง ต้องยึดหลักความเรียบง่าย รวดเร็ว และถูกต้อง เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งสิทธิและหน้าที่ในกระบวนการพิจารณาทางปกครองให้คู่กรณีทราบ (มาตรา ๓๓ ประกอบมาตรา ๒๗)

# หน้าที่ของเจ้าหน้าที่

- ▶ ในการพิจารณาทางปกครอง เจ้าหน้าที่อาจตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ตามความเหมาะสมในเรื่องนั้น ๆ โดยไม่ต้องผูกพันอยู่กับคำขอหรือพยานหลักฐานของคู่กรณี เจ้าหน้าที่ต้องพิจารณาหลักฐานที่ตนเห็นว่าจำเป็นแก่การพิสูจน์ข้อเท็จจริง (มาตรา ๒๘ ประกอบมาตรา ๒๙)
- ▶ เจ้าหน้าที่ต้องรับฟังผู้ถูกกระทบสิทธิ ในกรณีที่คำสั่งทางปกครองกระทบสิทธิของคู่กรณี เจ้าหน้าที่จะต้องให้คู่กรณีได้มีโอกาสดำเนินข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอ และมีโอกาสโต้แย้งแสดงพยานหลักฐานของตน (มาตรา ๓๐)
- ▶ คู่กรณีมีสิทธิขออุทธรณ์ที่จำเป็นต้องรู้เพื่อการชี้แจง หรือป้องกันสิทธิของตน แต่เจ้าหน้าที่สามารถปฏิเสธได้ ในกรณีที่ต้องรักษาไว้เป็นความลับ (มาตรา ๓๑ ประกอบมาตรา ๓๒)

# หน้าที่ของเจ้าหน้าที่

- ▶ เจ้าหน้าที่ต้องให้เหตุผลในการทำคำสั่งทางปกครอง (มาตรา ๓๗)
- ▶ เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งสิทธิในการอุทธรณ์ (มาตรา ๔๐) ระบุวิธีการยื่นอุทธรณ์ และระยะเวลาในการอุทธรณ์ไว้ในคำสั่งทางปกครอง หากเจ้าหน้าที่ฝ่าฝืนไม่แจ้งหรือแจ้งไม่ครบถ้วนตามเงื่อนไข ให้เริ่มนับระยะเวลาอุทธรณ์ใหม่ ตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้ง หากไม่มีการแจ้งสิทธิในการอุทธรณ์ใหม่ ผู้รับคำสั่งทางปกครองมีสิทธิอุทธรณ์ได้ใน ๑ ปี นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งทางปกครอง

## คู่มือ

- ▶ หมายความว่า ผู้ยื่นคำขอหรือผู้คัดค้านคำขอ  
ผู้อยู่ในบังคับหรือจะอยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครอง  
และผู้ซึ่งได้เข้ามาในกระบวนการพิจารณาทางปกครอง  
เนื่องจากสิทธิของผู้นั้นจะถูกกระทบกระเทือนจากผลของ  
คำสั่งทางปกครอง

## สิทธิของคู่กรณี

- ▶ สิทธิคัดค้านความไม่เป็นกลางของเจ้าหน้าที่ (มาตรา ๑๓)
- ▶ สิทธิในการมีที่ปรึกษา (มาตรา ๒๓) หรือผู้ทำการแทน (มาตรา ๒๔)
- ▶ สิทธิที่จะได้รับคำแนะนำและแจ้งสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ จากเจ้าหน้าที่ในกระบวนการพิจารณาทางปกครอง (มาตรา ๒๗)
- ▶ สิทธิในการที่จะได้รับการพิจารณาอย่างสมบูรณ์ (มาตรา ๒๘, มาตรา ๒๙)
- ▶ สิทธิที่จะได้รับทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทำคำสั่งทางปกครองที่ถูกกระทบสิทธิ และมีสิทธิโต้แย้งแสดงพยานหลักฐานต่อเจ้าหน้าที่ (มาตรา ๓๐)

## สิทธิของคู่กรณี

- ▶ สิทธิในการขอเอกสารพยานหลักฐานที่เจ้าหน้าที่ใช้ในการออกคำสั่งทางปกครอง (มาตรา ๓๐, มาตรา ๓๒)
- ▶ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยเร็ว (มาตรา ๓๓)
- ▶ สิทธิที่จะได้ทราบเหตุผลของการวินิจฉัยสั่งการ เพื่อทราบความชัดเจนและเพื่อประโยชน์ในการโต้แย้งคำสั่ง (มาตรา ๓๘)
- ▶ สิทธิที่จะได้รับแจ้งวิธีการอุทธรณ์ และระยะเวลาในการยื่นอุทธรณ์ (มาตรา ๔๐)

## คำสั่งทางปกครอง

- ▶ การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระงับ หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว เช่น การสั่งการ การอนุญาต การอนุมัติ การวินิจฉัยอุทธรณ์ การรับรอง และการรับจดทะเบียน แต่ไม่หมายความรวมถึงการออกกฎ
- ▶ การอื่นที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

## กฏ

- ▶ หมายความว่า พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศ  
กระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ ข้อบังคับ หรือ  
บทบัญญัติอื่นที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมาย  
ให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะ

# แบบของคำสั่งทางปกครอง

## ► คำสั่งทางปกครอง มี ๓ รูปแบบ

๑. คำสั่งทางปกครองด้วยวาจา (มาตรา ๓๔ ประกอบมาตรา ๓๕)

๒. คำสั่งทางปกครองที่ทำเป็นหนังสือ (มาตรา ๓๖ ประกอบมาตรา ๓๗)

๓. คำสั่งทางปกครองโดยวิธีอื่น

# การสิ้นผลของคำสั่งทางปกครอง

- ▶ สิ้นผลด้วยการเพิกถอน
- ▶ สิ้นผลด้วยเงื่อนไขเวลา
- ▶ สิ้นผลด้วยเหตุอื่น

# การทบทวนคำสั่งทางปกครอง

## ► แบ่งได้ ๓ กรณี

๑. การอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง

๒. การเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง

๓. การขอให้พิจารณาใหม่

# การอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง

- ▶ ผู้มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง คือ คู่กรณี
- ▶ การอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งทางปกครอง ให้ยื่นต่อเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครอง
- ▶ กรณีไม่มีกฎหมายเฉพาะกำหนดเวลาอุทธรณ์ไว้ จะต้องอุทธรณ์ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง
- ▶ การอุทธรณ์ต้องทำเป็นหนังสือและจะต้องมีเนื้อหาสาระที่เป็นข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย

## การอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง

- ▶ การพิจารณาอุทธรณ์ เจ้าหน้าที่ต้องพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง ปัญหาข้อกฎหมาย ความเหมาะสมของการทำคำสั่งทางปกครอง
- ▶ ผลของการพิจารณาอุทธรณ์ อาจมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งทางปกครองเดิม หรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งนั้นไปในทางใดทางหนึ่ง

## การเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง

- ▶ คือ การทบทวนคำสั่งทางปกครองของเจ้าหน้าที่  
ผู้ทำคำสั่งทางปกครอง

# หลักเกณฑ์การเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง

- ▶ ผู้มีอำนาจเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง คือ
  - เจ้าหน้าที่ที่ออกคำสั่งทางปกครอง
  - ผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ที่ออกคำสั่งทางปกครอง
- ▶ ผลของการเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง
  - คำสั่งทางปกครองที่มีการเพิกถอนไปแล้ว คู่กรณี  
ที่ไม่ได้รับความเสียหายมีสิทธิได้รับค่าทดแทน

## การขอให้พิจารณาใหม่

- ▶ เป็นกรณีที่ผู้รับคำสั่งทางปกครองขอให้เจ้าหน้าที่ออกคำสั่งทางปกครองเรื่องเดียวกันนั้นใหม่อีกครั้ง ภายใต้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด
- ▶ การยื่นคำขอให้พิจารณาใหม่ต้องกระทำภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันที่รู้ถึงเหตุที่อาจขอให้พิจารณาใหม่ได้

## การบังคับทางปกครอง

- ▶ **มาตรการบังคับทางปกครอง แยกได้ ๒ ประเภท**
  - **ประเภทที่ ๑ คำสั่งทางปกครองให้ผู้ใดชำระเงิน**
- มาตรการบังคับทางปกครอง คือ การให้ชำระเงิน**

## การบังคับทางปกครอง

- ประเพณีที่ ๒ คำสั่งทางปกครองที่ทำให้กระทำการหรือละเว้นกระทำการ

มาตรการบังคับทางปกครองมีได้ ๒ อย่าง คือ

(๑) เจ้าหน้าที่เข้ามาดำเนินการเองหรือมอบบุคคลอื่นดำเนินการแทน และเรียกให้ชดใช้ค่าใช้จ่าย

(๒) ให้ชำระค่าปรับทางปกครองตามจำนวนที่สมควรแก่เหตุ แต่ไม่เกินสองหมื่นบาทต่อวัน

## ▶ พ.ร.บ. ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๕

# ความรับผิดทางละเมิด

- ▶ มาตรา ๔๒๐ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์  
ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่น  
โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี  
อนามย์ก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือ  
สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด  
จำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

# เจ้าหน้าที่

- ▶ หมายความว่า ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง หรือ ผู้ปฏิบัติประเภทอื่น ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้ง ในฐานะเป็นกรรมการหรือฐานะอื่นใด

# หน่วยงานของรัฐ

- ▶ หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา และให้หมายความรวมถึงหน่วยงานอื่นของรัฐที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย

# ความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่

- ▶ กรณีเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก
- ▶ กรณีเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐ

## กรณีเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก

- ▶ หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำในการปฏิบัติหน้าที่
- ▶ เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องรับผิดชอบเป็นการเฉพาะตัวต่อผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดหากมิใช่การกระทำในการปฏิบัติหน้าที่
- ▶ การไล่เบียดเอาจากเจ้าหน้าที่ให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

## กรณีเจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก

- ▶ การไล่เบียดเอาจากเจ้าหน้าที่ให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน
  - หน่วยงานของรัฐมีสิทธิเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมได้ ถ้าเจ้าหน้าที่ได้กระทำการนั้นไปด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง
  - จำนวนเงินที่เรียกให้ชดใช้หรือไล่เบียด พิจารณาโดยการคำนึงถึงระดับความร้ายแรงแห่งการกระทำและความเป็นธรรมในแต่ละกรณี
  - กรณีการกระทำละเมิดเกิดจากเจ้าหน้าที่หลายคน เจ้าหน้าที่แต่ละคนต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเฉพาะส่วนของตนเท่านั้น

## กรณีเจ้าหน้าที่กระทำความผิดต่อหน่วยงานของรัฐ

- ▶ ถ้าเป็นการกระทำการในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้นำบทบัญญัติกรณีเจ้าหน้าที่กระทำความผิดต่อบุคคลภายนอกมาใช้บังคับ
- ▶ ถ้ามิใช่เป็นการกระทำการในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ให้บังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
  - ต้องรับผิดชอบเมื่อกระทำด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ
  - ต้องรับผิดชอบจำนวนความเสียหาย
  - ทำละเมิดร่วมกันหลายคน ใช้หลักความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม

# การร้องขอให้หน่วยงานของรัฐรับผิดชอบ ค่าสินไหมทดแทน

- ▶ ให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องต่อหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดสังกัดอยู่โดยตรง
- ▶ กรณีหน่วยงานของรัฐพิจารณาเห็นว่าเจ้าหน้าที่ของตนกระทำละเมิดจริง ให้กำหนดค่าเสียหายและส่งคำสั่งนั้นให้แก่ผู้เสียหายที่ยื่นคำร้อง
- ▶ กรณีหน่วยงานของรัฐพิจารณาเห็นว่าเจ้าหน้าที่ของตนไม่ต้องรับผิดชอบก็ให้ยกคำร้องและแจ้งให้ผู้ร้องทราบ
- ▶ หากผู้เสียหายไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของหน่วยงานของรัฐ ก็มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้

## การเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดชดใช้เงิน ให้แก่หน่วยงานของรัฐ

- ▶ หน่วยงานของรัฐมีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชำระเงิน
- ▶ กรณีเจ้าหน้าที่ไม่ชำระเงินภายในเวลาที่กำหนด หน่วยงานของรัฐมีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามมาตรา ๕๗ แห่ง พ.ร.บ. วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕

## กรณีเจ้าหน้าที่ไม่สามารถขอใช้เงินได้ในคราวเดียว

- ▶ ให้เจ้าหน้าที่ผ่อนชำระเงินได้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด โดยคำนึงถึงรายได้ ฐานะ ครอบครัว และความรับผิดชอบ และพฤติการณ์แห่งกรณีประกอบด้วย

## การดำเนินคดีในศาล

- ▶ ถ้าการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่มิใช่กระทำการในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้เสียหายต้องฟ้องเจ้าหน้าที่โดยตรง จะฟ้องหน่วยงานของรัฐไม่ได้
- ▶ ถ้าการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่เป็นการกระทำการในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้เสียหายต้องฟ้องหน่วยงานของรัฐโดยตรง จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้

# การดำเนินคดีในศาล

- ▶ ในกรณีที่ผู้เสียหายฟ้องหน่วยงานของรัฐ ถ้าหน่วยงานของรัฐเห็นว่าเป็นเรื่องที่เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบหรือร่วมรับผิดชอบ หน่วยงานของรัฐมีสิทธิขอให้ศาลที่พิจารณาคดีนั้น อยู่เรียกเจ้าหน้าที่เข้ามาเป็นคู่ความในคดีได้
- ▶ ในกรณีที่ผู้เสียหายฟ้องเจ้าหน้าที่ ถ้าเจ้าหน้าที่เห็นว่าเป็นเรื่องที่หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบหรือร่วมรับผิดชอบ เจ้าหน้าที่มีสิทธิขอให้ศาลที่พิจารณาคดีนั้นอยู่เรียกหน่วยงานของรัฐ เข้ามาเป็นคู่ความในคดีได้

# อายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

- ▶ หน่วยงานของรัฐมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าหน้าที่ภายในอายุความ ๒ ปี นับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน
- ▶ กรณีที่หน่วยงานของรัฐเห็นว่าเจ้าหน้าที่ผู้นั้นไม่ต้องรับผิดชอบ แต่กระทรวงการคลังตรวจสอบเห็นว่าต้องรับผิดชอบ ให้สิทธิเรียกร้องนั้นมีกำหนดอายุความ ๑ ปี นับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐมีคำสั่งตามความเห็นของกระทรวงการคลัง

# อายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

- ▶ ถ้าหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย สิทธิเรียกร้องให้อีกฝ่ายหนึ่งชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตน ให้มีกำหนดอายุความ ๑ ปี นับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้นแก่ผู้เสียหาย
- ▶ บุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหายมีสิทธิเรียกร้องให้หน่วยงานของรัฐชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ภายในกำหนดอายุความ ๑ ปี นับแต่วันที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ผู้จะพึงต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน...

## พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

# พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

## แนวคิดหลักของกฎหมาย

“รัฐรู้อะไร ประชาชนรู้อย่างนั้น”

หน่วยงานของรัฐ → เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น

ประชาชน → สิทธิที่จะได้รู้ และรู้ที่จะใช้สิทธิ

# ความหมายทั่วไป

## ข้อมูลข่าวสาร

- สิ่ง que สื่อความหมายให้รู้เรื่องราวข้อเท็จจริง ข้อมูล หรือสิ่งใด ๆ

- การสื่อความหมาย

- > ไม่ว่าจะทำโดยสภาพของสิ่งนั้น หรือโดยผ่านวิธีการใด ๆ และ

- > ไม่ว่าจะจัดทำไว้ในรูปของเอกสาร แฟ้ม รายงาน หนังสือ

แผนผัง แผนที่ ภาพวาด ภาพถ่าย ฟิล์ม การบันทึกภาพและเสียง

การบันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือวิธีอื่นใด

สรุป เน้นการสื่อความหมายเป็นหลัก ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใด

ถ้าสามารถใช้สื่อความหมายได้ ก็เป็นข้อมูลข่าวสารทั้งหมด

# ความหมายทั่วไป

## ข้อมูลข่าวสารของราชการ

- อยู่ในความครอบครอง ใช้กำลังกายภาพยึดถือไว้ได้
- อยู่ในความควบคุมดูแล อยู่ในความครอบครองของผู้อื่น  
แต่หน่วยงานควบคุมดูแลได้ ว่าจะให้เปิดเผยแก่ใคร เมื่อใด

หลักการพิจารณา “การครอบครองดูแลข้อมูลข่าวสาร”

# ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

- ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล  
เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม  
ประวัติการทำงาน
- บรรดาที่มีชื่อของผู้นั้น
- มีเลขหมายรหัส หรือ
- สิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้นั้นได้ เช่น แผ่นบันทึกลักษณะเสียง  
ของคน รูปถ่าย
- รวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวผู้ถึงแก่กรรมด้วย

# หน่วยงานของรัฐ

- ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น
- รัฐวิสาหกิจ
- ส่วนราชการสังกัดรัฐสภา
- ศาลเฉพาะในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดี
- องค์การควบคุมการประกอบวิชาชีพ
- หน่วยงานอิสระของรัฐ
- หน่วยงานอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

เจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายถึง ผู้ซึ่งปฏิบัติงานให้แก่หน่วยงานของรัฐ

# วิธีการเปิดเผยข้อมูล

- ▶ การพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา 7)
- ▶ การจัดไว้ให้ประชาชนไว้ตรวจสอบ (มาตรา 9)
- ▶ การจัดหาให้เอกชนเป็นการเฉพาะราย (มาตรา 11)

# ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ต้องเปิดเผย

- ▶ สถาบันพระมหากษัตริย์ (ไม่มีข้อยกเว้น/ต้องพิจารณาชั่งน้ำหนัก)
- ▶ ข้อมูลข่าวสารทั่วไป

คำนึงถึง 1) การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

2) ประโยชน์สาธารณะ

3) ประโยชน์ของเอกชน ประกอบกัน

- ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
- การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ
- ความเห็น/คำแนะนำภายในหน่วยงาน

# ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ต้องเปิดเผย

- การเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต/ความปลอดภัย  
ของบุคคลใด
- รายงานการแพทย์/ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งการเปิดเผย  
จะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร
- มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผย/ผู้ให้ข้อมูลไม่ประสงค์ให้เปิดเผย
- กรณีอื่นตามที่กำหนดใน พ.ร.ฎ.

# ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

- หน่วยงานต้องจัดระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล
  - ให้มีเพียงเท่าที่เกี่ยวข้องและจำเป็นเพื่อการดำเนินงาน และยกเลิกการจัดเก็บเมื่อหมดความจำเป็น
  - เก็บข้อมูลโดยตรงจากเจ้าของข้อมูล โดยเฉพาะกรณีจะกระทบประโยชน์ได้เสียโดยตรงของบุคคลนั้น
  - ตรวจสอบแก้ไขข้อมูลในความรับผิดชอบให้ถูกต้องอยู่เสมอ
  - จัดระบบรักษาความปลอดภัยให้แก่ระบบข้อมูล ป้องกันมิให้มีการนำข้อมูลไปใช้โดยไม่เหมาะสมหรือเป็นผลร้ายต่อเจ้าของข้อมูล

# ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

- ▶ จัดให้มีการพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา และตรวจสอบแก้ไขให้ถูกต้องเสมอ

- 1) ประเภทของบุคคลที่มีการเก็บข้อมูลไว้
- 2) ประเภทของระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล
- 3) ลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ
- 4) วิธีการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารของเจ้าของข้อมูล
- 5) วิธีการขอให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูล
- 6) แหล่งที่มาของข้อมูล

- ▶ หน่วยงานต้องแจ้งเจ้าของข้อมูลทราบ กรณีจัดส่งข้อมูลไปยังที่ได้

ซึ่งจะเป็นผลให้บุคคลทั่วไปทราบข้อมูลนั้นได้ เว้นแต่เป็นไปตามลักษณะการใช้ตามปกติ

# การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

- ▶ หลัก “เปิดเผยต่อหน่วยงานแห่งอื่น/ผู้อื่น โดยปราศจากความยินยอม เป็นหนังสือจากเจ้าของข้อมูลไม่ได้” เว้นแต่ เป็นการเปิดเผย
  1. ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานของตน เพื่อนำไปใช้ตามอำนาจหน้าที่
  2. เป็นการใช้ข้อมูลตามปกติในวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีข้อมูล
  3. ต่อหน่วยงานที่ทำงานด้านการวางแผน/สถิติ/สำมะโน
  4. ให้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยโดยไม่ระบุชื่อ/ทำให้รู้ว่าเป็นข้อมูล  
ของบุคคลใด
  5. ต่อหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร/หน่วยงานอื่น

# การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

6. ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อเป็นการป้องกันการฝ่าฝืน/ไม่ปฏิบัติ  
ตามกฎหมาย การสืบสวน สอบสวน/ฟ้องคดี
7. เป็นการให้ซึ่งจำเป็นเพื่อการป้องกัน หรือระงับอันตรายต่อชีวิต  
หรือสุขภาพของบุคคล
8. ต่อศาล และหน่วยงาน/เจ้าหน้าที่ของรัฐ/บุคคลที่มีอำนาจ  
ตามกฎหมายที่จะขอข้อเท็จจริง
9. กรณีอื่นตามที่กำหนดใน พ.ร.ฎ.

# สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

- ▶ มีสิทธิรู้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตน เมื่อมีคำขอเป็นหนังสือ หน่วยงานจะต้องให้ตรวจสอบ/ได้รับสำเนา
- ▶ การเปิดเผยรายงานการแพทย์ กรณีมีเหตุอันควร เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเปิดเผยต่อเฉพาะแพทย์ที่ได้รับมอบหมายก็ได้
- ▶ เห็นว่าข้อมูลไม่ถูกต้อง มีสิทธิยื่นคำขอให้แก้ไขเปลี่ยนแปลง/ลบข้อมูลส่วนนั้นได้ หน่วยงานต้องพิจารณาและแจ้งผลให้ผู้ยื่นทราบ
- ▶ หน่วยงานไม่แก้ไข มีสิทธิอุทธรณ์ต่อ คกก. ภายใน 30 วัน และเจ้าของข้อมูลมีสิทธิขอให้หน่วยงานหมายเหตุคำขอแนบไว้กับข้อมูลได้

# เอกสารประวัติศาสตร์

- ▶ ข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานไม่ประสงค์จะเก็บรักษา/เป็นข้อมูลข่าวสาร
  - ที่กระทบต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ มีอายุครบ 75 ปี
  - ทัวไป มีอายุครบ 20 ปี
  - ระยะเวลาอาจขยายได้ ในกรณีเก็บเพื่อใช้สอย/เห็นว่ายังไม่ควรเปิดเผย
- ▶ ให้ส่งมอบให้แก่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร/หน่วยงานอื่น เพื่อคัดเลือกให้ประชาชนศึกษาค้นคว้า

# การตรวจสอบหน่วยงานของรัฐละเมิดกฎหมายข้อมูลข่าวสาร

## 2. การอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

- หน่วยงานไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลให้ตรงตามความเป็นจริงตามที่มีคำขอ ยื่นอุทธรณ์ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งแก้ไข
- หน่วยงานมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลใด ตามมาตรา 14 หรือมาตรา 15 หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านของผู้มีประโยชน์ได้เสียตามมาตรา 17 โดยเห็นว่าคำคัดค้านไม่มีเหตุผลเพียงพอ ยื่นอุทธรณ์ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง (ยื่นคำอุทธรณ์ต่อ กกก. ข้อมูลฯ)

## ความคุ้มกันสำหรับเจ้าหน้าที่ (มาตรา 20)

- ▶ การปฏิบัติโดยถูกต้องตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับ
- ▶ เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจวินิจฉัยการเปิดเผยเป็นการทั่วไป/  
เฉพาะแก่บุคคล เพื่อ
  - ประโยชน์อันสำคัญยิ่งกว่า เกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ/  
ชีวิตร่างกาย สุขภาพ/ประโยชน์ของบุคคล
  - คำสั่งได้กระทำไปพอสมควรแก่เหตุ
  - กำหนดข้อจำกัด/เงื่อนไขในการใช้ข้อมูลก็ได้
  - การเปิดเผยข้อมูลไม่เป็นเหตุให้หน่วยงานพ้นจากความรับผิดชอบ

# บทกำหนดโทษ

- กรณีไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคณะกรรมการที่สั่งที่เรียกให้บุคคลมาให้ถ้อยคำ ให้ส่งวัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานมาประกอบการพิจารณา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 5,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
- กรณีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่เจ้าหน้าที่กำหนดในการเปิดเผยข้อมูล ข่าวดาร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ